

УДК 378.016:811

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.50.17-23>А. Самелюк, ст. викладач
alina.melnyk1991@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-1905-0422

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ)

Викладання іноземної мови в системі вищої освіти має ряд особливостей, зумовлених перспективами використання її в подальшій професійній діяльності здобувачів, а також професійно детермінованими особливостями сприйняття інформації та комунікативними аспектами, пов'язаними з фаховою спеціалізацією. Сформованість на високому рівні мотиваційних засад до вивчення іноземної мови однозначно позитивно і визначально впливає на успішність опанування іноземної мови здобувачами. Увага до процесу викладання іноземної мови (англійської) для курсантів військових спеціальностей має значний резонанс у світлі перспектив інтеграції України з країнами євроатлантичного партнерства, про що йдеться у відповідних нормативно-регуляторних державних документах. Досліджено стан мотивації до вивчення іноземної мови у курсантів військових спеціальностей ЗВО та розробці за його результатами плану-проспекту до подальшого контрольно-формульованого впливу на позитивні мотиваційні засади майбутніх офіцерів у процесі вивчення іноземної (англійської) мови, що в перспективі сприятиме досягненню курсантами достатнього рівня компетентнісного оволодіння нею (з орієнтацією на функціональний рівень оволодіння іноземною мовою відповідно до мовних стандартів НАТО STANAG 6001). Відображено перший етап дослідження (констатувальний експеримент, теоретико-узагальнювальний аналіз і планування та визначення подальших кроків у плані-проспекті), на якому було залучено 125 курсантів). З'ясовано, що усереднено в групі курсантів превалює достатній рівень сформованої мотивації до вивчення іноземної мови. Визначено наступні етапи дослідження, якими мають стати: по-перше, імплементація наразі орієнтовно-прогностичних, гіпотетичних (потенційно можуть піддаватися корекції у процесі втілення наступних етапів експериментального дослідження) та узагальнено наведених методів стимулювання мотивації під час вивчення англійської мови (через активне застосування методів особистісно орієнтованого навчання); по-друге, перевірка набутого рівня мотивації в середовищі сталого складу групи респондентів військових спеціальностей. Результати намічених наступних етапів експерименту та аналіз їхньої кореляції з презентованими висновками будуть наведені у подальших публікаціях.

Ключові слова: мотивація, іноземна мова, курсанти немовних спеціальностей вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО), вища освіта, методи підвищення мотивації.

Постановка проблеми. Роль комунікації в сучасному світі складно переоцінити. Засилля інформації та надмір потоків, що її продукують, вимагають від особистості вміння якісно фільтрувати та перетворювати інформацію відповідно до особистісних та професійних потреб. Окрім того, від комунікативних навичок залежить вміння та якість самопозиціонування, створення власного комунікативного іміджу, що визначально для потенціалу самореалізації в особистісно-життєвих та професійних парадигмах сучасного соціуму. Необхідність таргетованого володіння спектром навичок, умінь, знань для успішної самореалізації та якісного, в ідеалі – творчого виконання професійних обов'язків зумовили домінанту компетентнісного підходу до вищої освіти в межах фахової підготовки здобувачів [1].

Методологічні аспекти вивчення іноземної мови в ЗВО мають певні особливості залежно від спеціальностей здобувачів. Основним акцентом є змістова організація професійного мовлення, його лексичне наповнення, що суттєво специфікується, коли йдеться про виражені фахові детермінанти. У середовищі здобувачів вищої освіти компетентнісне оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням є основним завданням вивчення курсу іноземної мови.

Не дивно, що серед домінантних мов світу беззаперечно панівну позицію займає англійська мова, якою, за найновішими статистичними даними, розмовляє понад 1,1 млрд людей, або приблизно 15 % населення світу [2]. Пріоритетність і власне статус англійської мови як офіційної мови міжнародного спілкування послідовно закріплюється багатьма державами світу на рівні нормативно-регуляторних документів. Зокрема, Концепцією розвитку англійської мови в університетах, розробленою та схваленою на засіданні Колегії МОН у липні

2019 р., передбачено, що рівень володіння англійською на рівні B1 до 2023 р. стане обов'язковою умовою вступу на бакалаврат [3]. Це означає, що кожен абітурієнт попередньо повинен буде пройти обов'язковий "скринінговий" тест з англійської мови (напр., у формі ЗНО чи стандартизованих іноземних тестів) з метою встановлення рівня володіння іноземною мовою. Це дещо вирівняє наявний стан щодо значних коливань у рівні володіння англійською мовою курсантів, що особливо помітно на першому курсі навчання в ЗВО. Наразі зростає роль мотиваційних заходів щодо стимулювання вивчення професійно орієнтованої іноземної мови здобувачами освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, зокрема, серед немовних спеціальностей ВВНЗ та ВНП ЗВО, чому присвячено поточну наукову розвідку.

Унаслідок виняткового статусу професії військового, надто в період активних дій щодо протидії зовнішній агресії та часу військово-політичного самовизначення України як держави, вивчення іноземної мови військовими фахівцями стає питанням державної ваги. Це підтверджується спеціальними директивно-нормативними документами, що регламентують деякі аспекти щодо вивчення англійської мови курсантами немовних спеціальностей. Органом, який відповідає за реалізацію цих програмових документів, є Департамент військової освіти і науки Міністерства оборони України. Зокрема, у серпні 2019 р. було регламентовано "Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України" [4]. Засади розроблені на основі попереднього висновку про те, що концептуальні аспекти мовної підготовки особового складу Міноборони України потребують корегування через невідповідність наявного стану щодо набуття військовими цільових рівнів оволодіння іноземними мовами. Знову-таки, базовим чинником,

котрий зумовив загострення необхідності переглянути політику щодо оволодіння іноземними мовами військових, є перспектива імплементації євроатлантичних стандартів та посилення інтеграційних відносин з країнами-членами та партнерами НАТО.

У березні 2021 р. Міністерством оборони України схвалено Дорожню карту вдосконалення мовної підготовки у ЗС України на 2021–2025 роки. Зазначено, що після того, як Україна приєдналася до Програми НАТО з розширених можливостей, ще більше актуалізувалася і без того нагальна проблема підвищити ефективність функціонування сталої системи мовної підготовки, що спрямовано на забезпечення належного рівня володіння іноземною мовою серед особового складу ЗСУ. Зазначено, що належний рівень володіння саме англійською мовою є чинником, який дає змогу досягти взаємної сумісності з НАТО. Стратегічна мета полягає в тому, аби забезпечити інтенсивне збільшення кількості військових ЗСУ, котрі володіють англійською мовою на функціональному рівні відповідно до спеціального мовного стандарту НАТО STANAG 6001 [5]. У дорожній карті безпосередньо прописано, що досягнення ефективної іншомовної підготовки військових можливе через забезпечення сформованості стійкої позитивної внутрішньої мотивації особового складу ЗСУ. Активізація навчально-пізнавальної діяльності визначається важливим методом такої цільової політики уряду. Самоосвіта, лідерство, самовдосконалення, інтеракція – це ті фундаментальні концепти дорожньої карти, що окреслені як базові шляхи активізації інтересу до іноземної мови, а також і підвищення ефективності освітньої діяльності військових щодо опанування англійською мовою.

Компетентнісний підхід до всієї системи освітньої вертикалі і зокрема до занять з опанування іноземної мови курсантами немовних спеціальностей визначив сучасні доміанти організації навчального простору майбутніх військових експертів з метою набуття ними іншомовних комунікативних компетенцій. Принциповими в означеному ракурсі є позиції, що: (1) компетенцій не можна навчити, натомість їх можна розвинути [6, с. 57–81; 7, с. 95–110]; (2) підходи до викладання та навчання організовуються як орієнтовані на особистість здобувача (англ. *learner-centred*); (3) метою навчального середовища є фасилітація розвитку іншомовних компетенцій, відповідальність за які та ініціативу й контроль з розвитку яких несуть і створюють насамперед самі здобувачі [8, с. 752–757]. Роль університету, отже, у контексті компетентнісного підходу трансформується на кшталт наукового співтовариства (англ. *learning academy*), що означає фундаментальний перехід від викладання до навчання. У цьому контексті зростає значення активної та свідомо мотивованої навчальної діяльності здобувача.

Отже, власне глобалізований простір сучасності, доміантна роль англійської як мови глобальної комунікації, стратегічний напрям державної політики, артикульований відповідними регуляторними кроками Міністерства оборони України, а також компетентнісний підхід до вищої освіти, визначили поняттєво-змістову організацію поточної розвідки щодо дослідження мотиваційних аспектів вивчення іноземної (англійської) мови курсантами немовних спеціальностей ВВНЗ та ВВП ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо артикуляції проблеми підвищення мотивації до вивчення іноземної мови в курсантів немовних спеціальностей

ЗВО опираємося на позиції таких українських і зарубіжних вчених, як: Т. Брик та Н. Лебошина [9], Л. Захарова та П. Черник [10], В. Галкіна [11; 12], В. Крикун [13], А. Аль-Кахтані [14; 15], С. Ардавані, П. Х. Дюронт [16], К. Фарр [17], Джодаєм, А. Зафарганді, М. Тоусом [18], Л. Вен-Юнь [19] та ін.

Учені доказово підтверджують, що на вивчення іноземної мови військовими впливають подекуди досить несподівані чинники. Наприклад, А. Аль-Кахтані [11, с. 163–172], досліджуючи мотивацію до вивчення мови військовими курсантами Саудівської Аравії, виокремлює навіть релігійний інтерес, що може виступати мотиваційним фактором для курсантів досліджуваної категорії. Факторний аналіз, проведений Х. Джодаєм та ін. [18, с. 3–25], (респондентами виступали іранські курсанти військових спеціальностей), показав, що в механізмі мотивації вивчати іноземну мову визначальними є інтегративність, організаційний вплив, а також страх. За допомогою описово-статистичних методів виявлено, що повсякденний спосіб життя майбутніх офіцерів несприятливий для опанування іноземної, а навпаки, знижує вмотивованість здобувачів. Натомість розвідка К. Фарр (на прикладі шведських курсантів) актуалізувала досить суперечливу, проте беззаперечно правдиву ситуацію: незважаючи на високий рівень мотивації офіцерів, їхня готовність докладати зусиль для вивчення іноземної відносно низькою. Через це викладачі іноземної мови, на думку К. Фарр, повинні зосередитися на мотиваційній практиці викладання [17, с. 391–413]. Загалом помічено, що велику роль відіграють інструментальні засоби підвищення мотивації (т. зв. *instrumental motivation*). Вони стосуються практичних чи прагматичних причин вивчати іноземну мову. Наприклад, виконання чітких мовних нормативів, отримання грошової винагороди (перспектива мати більший престиж у професійному плані; вища стипендія, конкурсні винагороди тощо) [19, с. 1–4].

Специфічним чинником вивчення іноземної мови в середовищі майбутніх військових фахівців є політичний контекст: покращення політичної ситуації в країні, унормованість та перспективність геополітичного дискурсу збільшує бажання курсантів розвивати свою англійську, щоб покращити кар'єрні перспективи, бути визнаними членами спільноти міжнародного співтовариства та сприяти розвитку своєї країни [16, с. 35–48].

Т. Брик та Н. Лебошина обґрунтовують тезу, що ефективними способами підвищення мотивації вивчати іноземну мову є прийоми проблемного навчання, які розглядаються як стимул мисленнєвої активності майбутніх офіцерів [9, с. 25–29]. Зокрема, розглянуто потенціал комунікативних ігор під час вивчення іноземної мови. Особливо наголошено на можливостях гри як методу забезпечувати підвищення мотивації безпосередньо через мовну практику. Акцентують на важливості домінування свідомих підходів до навчальної діяльності також Л. Захарова та П. Черник [10, с. 350–359].

Визнаною щодо окреслення питань мотивації з вивчення іноземної мови є концепція, яку запропонував З. Дорні [20; 21], яка полягає в навчальній мотивації, отриману в результаті факторного аналізу. Зокрема, у межах цієї концепції виділено 7 базових компонентів: 1) інтегративність (*Integrativeness*); 2) інструментальність (*Instrumentality*); 3) значущість спільноти носіїв мови, що вивчається (*Vitality of the L2 Community*); 4) ставлення до носіїв мови, що вивчається (*Attitudes toward*

the L2 Speakers / Community); 5) культурний інтерес (Cultural Interest); 6) лінгвістична впевненість (Linguistic Self-Confidence); 7) оточення (Milieu) [18]. Усі вони взяті до уваги та доопрацьовані, поглиблені в розробленому Р. Гарднером тестувальнику [22].

Мета статті полягає в дослідженні наявного стану мотивації до вивчення іноземної мови у курсантів неможливих спеціальностей ЗВО та розробці плану-проспекту задля подальшого контрольного-формуального впливу на позитивні мотиваційні установки майбутніх військових фахівців у процесі вивчення ними іноземної (англійської) мови для досягнення достатнього рівня компетентнісного оволодіння нею (з орієнтацією на функціональний рівень оволодіння іноземною мовою відповідно до мовних стандартів НАТО STANAG 6001). Оскільки загальна мета дослідження комплексна й така, що реалізується радше у більш далекій, аніж близькій (негайній) перспективі, вимагає продуманого формуально-коригувального впливу на психолого-педагогічні передумови діяльності курсантів та має ряд чинників, які впливають на мотиваційні механізми навчання, складність реалізації мети вимагає планомірного й поетапного підходу з проєктувально-прогностичними цілями на кожен наступний етап та можливими корекціями в процесі імплементації кожного з них. З огляду на це представлена стаття відображає лише перший етап дослідження (констатувальний експеримент, теоретико-узагальнювальний аналіз та планування й визначення наступних кроків у плані-проспекті). Результати подальших напрацювань будуть представлені в наступних авторських публікаціях із зазначеної теми.

У процесі підготовки та реалізації дослідження було використано такі *методи*, як:

- аналіз вітчизняних директивних документів у сфері мовної підготовки військовослужбовців;
- опрацювання актуальної наукової літератури з теми;
- тестування закритого типу за методикою АМТВ Р. Гарднера та саморефлексивне есе для визначення кількісного рівня мотивації в межах групи респондентів із середовища здобувачів неможливих спеціальностей (констатувальний експеримент);
- опрацювання статистичних даних, отриманих у результаті емпіричного дослідження (зокрема, за допомогою інструментів Excel);
- системний та логічно-функціональний аналіз отриманих даних;
- метод синтезу та узагальнення отриманої інформації (під час формування висновків із дослідження та намічення перспектив подальших досліджень з теми).

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження відбувалося в межах діяльності Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а саме, кафедри спеціальної мовної підготовки військового гуманітарно-лінгвістичного факультету, завдання діяльності якої полягає в оптимізації навчального процесу курсантів неможливих спеціальностей з урахуванням сучасних досягнень у науково-технічній сфері, підготовка військових фахівців, конкурентоспроможних на вітчизняному та міжнародному ринку праці, які вільно, на достатньому щодо реалізації особистісно-професійних цілей комунікативному рівні володіють іноземною мовою (у нашому випадку – англійською). Для участі в дослідженні було залучено 125 курсантів другого та третього курсів військового гуманітарно-лінгвістичного факультету

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (політологія, психологія, геодезія та землеустрій). Підготовка, реалізація та опрацювання результатів дослідження охопили період з жовтня до лютого 2021-2022 н. р.

Для з'ясування наявного рівня мотивації серед респондентів використано згаданий вище тестувальник Р. Гарднера [22] "Тест на установки / мотивацію: Міжнародний дослідницький проєкт АМТВ" (адаптований для використання в середовищі курсантів ЗВО: наприклад, "When I leave school..." (Коли я закінчу школу) замінено на "When I leave university..." (Коли я закінчу університет)). Відповідно до системи тестування курсантам на I етапі треба було відповісти на 104 тестових запитання закритого типу. Суть полягала в тому, щоб погодитися чи не погодитися (і якою мірою) із твердженням щодо мотивації вивчення іноземної мови. За кожне запитання можна було отримати результат від 1 до 6 балів, відповідаючи на градаційно організовані варіанти: Strongly Disagree – 1 бал; Moderately Disagree – 2 бали; Slightly Disagree – 3 бали; Slightly Agree – 4 бали; Moderately Agree – 5 балів; Strongly Agree – 6 балів (якщо теза на кшталт "Studying English is important because it will be useful in getting a good job" / "Вивчення англійської мови важливе, бо воно допоможе мені віднайти хорошу роботу"). І у прямо протилежному напрямку, якщо завдання негативної спрямованості: наприклад, "My English teacher is one of the least pleasant people I know" / "Моя учителька з англійської – одна з найнеприємніших людей, яких я знаю". Усього за I етап: min. 104 – max. 624 бали.

На II етапі за опитувальником Р. Гарднера необхідно було дати рейтингову оцінку на кожне з 12 запропонованих запитань (1 (very little) – 7 (very much) балів). Мета етапу полягала у визначенні емоційного мотиваційного фону щодо вивчення іноземної мови. На цьому етапі можна було отримати min 12 – max 84 бали. Усього за тестувальником Р. Гарднера можна було набрати 708 балів, що свідчило б про гранично високий рівень мотивації у вивченні іноземної мови, мінімально можливий набраний бал – 116 – свідчив би відповідно про критично низький рівень мотивації.

На III етапі курсантам необхідно було написати саморефлексивне есе на тему "Foreign language within modern professional military environment: challenge or opportunity" ("Іноземна мова в сучасному професійному військовому середовищі: виклик чи можливість"). Реалізувати це завдання пропонувалося за орієнтовним планом: 1. Сучасні тенденції функціонування іноземної мови в середовищі військовослужбовців. 2. Переваги оволодіння іноземною мовою: особистісні та професійні. 3. Труднощі в опануванні іноземної мови за професійним спрямуванням, з якими я зіткнувся. 4. Мої особисті перемоги в оволодінні англійською мовою. 5. Щоденні дрібні кроки до великої мети. 6. План особистісно-професійного самовдосконалення в оволодінні іноземною мовою.

Задля зручності підрахунків було вирішено, що завдання оцінюватиметься максимум 92 балами, мінімальний бал – 4 (якщо есе написане, але з дуже значними структурними недоліками чи так, що зміст абсолютно не розкриває теми та не реалізує план).

Оцінювання відбувалося експертною групою викладачів з кафедри спеціальної мовної підготовки військового гуманітарно-лінгвістичного факультету. Написання

есе було анонімним. Сума балів, набраних за всіма трьома етапами, отже, становила мінімально 120 балів, а максимально 800 балів. Інтерпретація результатів відбувалася за схемою:

- 120–200 балів – критично низький рівень мотивації;
- 201–350 балів – мотивація здобувача потребує значного вдосконалення;
- 351–500 балів – посередній рівень мотивації;

- 501–650 балів – достатній рівень мотивації;
- 651–750 балів – дуже добрий рівень мотивації;
- 751–800 балів – високий рівень мотивації.

У результаті проведення всіх трьох етапів констатувального експерименту та їхньої наступної математико-статистичної обробки в межах групи респондентів було отримано усереднені дані щодо рівня мотивації до вивчення іноземної мови (табл. 1).

Таблиця 1. Усереднені результати щодо рівня мотивації до вивчення іноземної мови курсантів немовних спеціальностей ВВНЗ та ВНП ЗВО (за етапами)

	Середня кількість набраних балів	% успішності сформованості мотивації на етапі
I етап (тест Р. Гарднера): <i>min. 104 – max. 624 бали</i>	412,6	66,1 %
II етап (тест Р. Гарднера): <i>min. 12 – max. 84 бали</i>	63,2	75,2 %
III етап (саморефлексивне есе): <i>min. 4 – max. 92 бали</i>	69,3	75,3 %
Усього: <i>min. 120 – max. 800 бали</i>	545,1	68,1 %
Актуальний рівень мотивації до вивчення іноземної мови:	Достатній рівень мотивації	

Із табл. 1 видно, що найбільш низькими є результати тестування за I-им етапом використання опитувальника Р. Гарднера. Результати за ним досить посередні, що свідчить про наявні труднощі мотиваційного характеру щодо опанування іноземною мовою. Однак на II-му етапі, у межах якого оцінювалася емоційна мотиваційна складова навчальної діяльності з вивчення іноземної мови, було отримано дещо покращений результат, що загалом створює потенціал успішного корекційного педагогічного впливу щодо вдосконалення рівня мотивації до вивчення іноземної мови курсантів немовних спеціальностей ЗВО.

Інформативним щодо констатації актуального рівня мотивації та перспектив зміцнення мотиваційних установок вивчати іноземну мову є етап написання есе, власне, аналіз самих робіт курсантів. Помічено труднощі формулювання власної думки, значну кількість мовленнєвих та змістовних помилок, невміння логічно й послідовно вибудовувати письмове висловлення. Ці побічні, вторинні спостереження можуть слугувати інсайтами для дослідження, наприклад, цілісних комунікативних компетенцій у курсантів немовних спеціальностей ЗВО. Під час формулювання есе багато здобувачів (як це потім вдалося

з'ясувати через зіставлення з результатами закритих тестів Р. Гарднера) намагалися задекларувати вищий рівень мотивованості, аніж це вдалося визначити тестово (з метою об'єктивності вже після виставлення всіх балів авторство есе було розкрито з дослідницькою метою). Окрім того, приблизно у 62 % випадків помічено загальну невизначеність, слабкість профорієнтаційних установок здобувачів та, відповідно, несформованість концепту професійної спрямованості, що також істотно впливає на рівень мотивації не тільки до вивчення іноземної мови, але й до опанування інших дисциплін освітньо-професійної програми здобувачів військових спеціальностей.

Виявлений у межах групи усереднений рівень мотивації до вивчення іноземної мови на рівні "достатній" свідчить про позитивну налаштованість майбутніх офіцерів вивчати іноземну мову та застосовувати її в подальшій професійній діяльності, а також особистісній сфері. Однак результат лише на 45 балів вищий від верхньої межі посереднього рівня. Це потребує додаткового посиленого контролю, аби не допустити зниження актуалізованого рівня мотивованості.

Додаткові висновки дає огляд результатів розподілу респондентів за рівнями мотивованості (табл. 2).

Таблиця 2. Кількісно-відсотковий розподіл респондентів за рівнями мотивації до вивчення іноземної мови

Рівень мотивації відповідно до розробленої шкали	Кількість респондентів	% показник
Критично низький	6	4,8 %
Потребує значного вдосконалення	13	10,4 %
Посередній	39	31,2 %
Достатній рівень мотивації	52	41,6 %
Дуже добрий	8	6,4 %
Високий	7	5,6 %

Графічно наведено результати відсоткового розподілу на рис. 1.

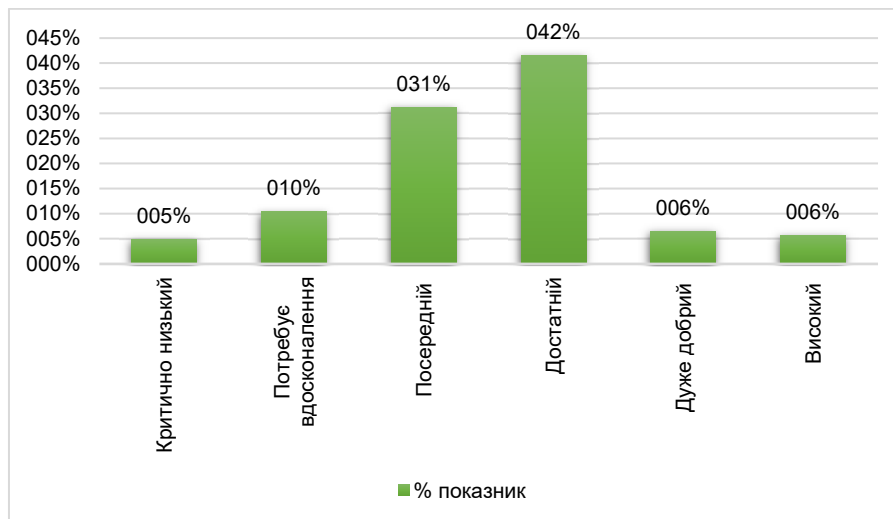

Рис. 1. Відсотковий розподіл респондентів за визначеними рівнями мотивації до вивчення іноземної мови

Отже, у кількісно-відсотковому масштабі також превалювала група респондентів, результати яких зосередилися на достатньому рівні мотивації до вивчення іноземної мови. Після нього найбільше охоплення має посередній рівень. Цікаво, що зона низької мотивації (критично низький рівень і "потребує вдосконалення" – сумарно 15,2 %), а також зона високої мотивації (дуже добрий та високий рівні – сумарно 12,2 %), майже рівноцінні за обсягом респондентів, що на них зосередилися. Бесіди з курсантами із виявленими низькими мотиваційними рівнями дали змогу виявити ряд особистих, зокрема психологічних, чинників, що пов'язано здебільшого з адаптаційним періодом навчання в університеті, який для багатьох курсантів є складним періодом пристосування до нових умов, через що спад активності та низька академічна успішність у цьому контексті цілком природні.

Перспективним планом підвищення мотивації курсантів немовних спеціальностей відповідно до актуалізованих результатів первинної діагностики є відсотково-кількісне збільшення респондентів, рівень мотивації яких зосереджувався б на дуже доброму та високому рівнях. На основі аналізу отриманих емпіричних даних (зокрема, аналізу саморефлексивних есе), опрацьованої літератури, обговорення результатів дослідження під час планових засідань кафедри спеціальної мовної підготовки військового гуманітарно-лінгвістичного факультету, власних спостережень автора, аналізу мовних стандартів НАТО STANAG 6001 було розроблено план-проспект щодо подальшого контрольно-формувального впливу на позитивні мотиваційні установки майбутніх військових фахівців у процесі вивчення ними іноземної (англійської) мови для досягнення достатнього рівня компетентнісного оволодіння нею (з орієнтацією на функціональний рівень оволодіння іноземною мовою відповідно до STANAG 6001). Було узагальнено шляхи підвищення мотивації до вивчення іноземної мови здобувачами немовних спеціальностей ЗВО як цілісний особистісно орієнтований підхід до організації навчальної діяльності, який базується на:

- максимальному залученні методів активного вивчення іноземної мови (англ. active learning techniques), а саме: мозкового штурму, бесід-обговорень, методах журналістського репортажу, групових різновидах робіт,

цілеспрямованого слухання, методу формулювання питань, ведення заміток, анотування та рольових іграх;

- акцентуванні та таргетованому (визначеному професійними перспективами) вивченні іноземною мови;
- вивченні, відстежуванні переваг, які на законодавчому рівні надає володіння іноземною мовою військовим;
- веденні власного комунікативного портфоліо;
- заохоченні активної громадської діяльності з популяризації іноземної мови серед військових (напр., за допомогою соціальних медіа);
- науково-пошуковій роботі;
- творчій роботі в парадигмі ключових понять "військової діяльності" та опанування "іноземною мовою";
- професійно орієнтований підбір інформаційно-комунікаційних засобів та мультимедійних методів навчання;
- заохочення й створення можливостей комунікації з носіями мови (переважно військовими) і моделювання англомовного комунікативного середовища за допомогою відповідної організації аудиторної та позааудиторної роботи;
- використання саморефлексивних технік з метою отримання зворотного зв'язку від курсантів і подальшої корекції організаційних моментів викладацької роботи задля підвищення мотивації здобувачів та поглиблення особистісної зорієнтованості навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, проблема підвищення мотивації до вивчення іноземної мови у курсантів немовних спеціальностей ЗВО становить актуальний напрям наукових досліджень і перебуває на перетині методології та психології. Належний рівень мотивації створює потрібний ґрунт для активізації навчальної діяльності здобувачів та покращує ефективність навчання. У процесі опанування іноземної мови, як показало наше дослідження й як демонструє аналіз літератури з теми, курсанти повинні чітко розуміти, для чого їм потрібна іноземна мова, якими перевагами користуються військові з високим рівнем володіння англійською мовою та які подальші близькі та далекі (стратегічні) перспективи розвитку військової кар'єри для іншомовно компетентних військовослужбовців.

З'ясовано, що всередньому в групі курсантів превалює достатній рівень сформованості мотивації до

вивчення іноземної мови. Отже, відсотково більшість респондентів (41,6 %) зосередилася на достатньому рівні мотивації, далі йде посередній рівень мотивованості (31,2 %), такий, що потребує значного вдосконалення (10,4 %), дуже добрий рівень (6,4 %), високий (5,6 %) і критично низький (4,8 %). Подальша робота має бути націлена на нарощення дуже доброго та високого рівнів мотивації.

За допомогою залученого інструментарію в межах поточної розвідки представлено лише перший етап дослідження мотиваційних установок здобувачів немовних спеціальностей щодо вивчення іноземної мови (відбувся етап констатувального експерименту). Наступним етапом має стати імплементація узагальнених вище методів стимулювання мотивації під час вивчення англійської мови (через активне застосування методів особистісно орієнтованого навчання) та перевірка набутого рівня мотивації в середовищі сталого складу групи респондентів (етап формувального експерименту).

Доцільно також організувати подальші дослідження з виявлення максимальної кількості значущих професійно детермінованих чинників щодо вивчення іноземної мови курсантами немовних спеціальностей і визначення впливу мотиваційних установок на формування професійної спрямованості військових, а також перспектив неперервного навчання та навчання упродовж життя.

Список використаних джерел

1. Rieckmann M. Competence-based Teaching and Learning in Higher Education. University of Vechta. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/323075748_Competence-based_Teaching_and_Learning_in_Higher_Education (date of access: 19.06.2021).
2. Ghosh I. Ranked. The 100 Most Spoken Languages Around the World. 2020. URL: <https://www.visualcapitalist.com/100-most-spoken-languages/> (date of access: 19.06.2021).
3. Концепція розвитку англійської мови в університетах. МОН, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1.docx> (дата звернення: 19.06.2021).
4. Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України. МОУ, 2019. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf> (дата звернення: 19.06.2021).
5. Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України (на 2021–2025 роки). МОУ, 2021. URL: https://www.mil.gov.ua/content/education/dorozhny_karta_2021.pdf (дата звернення: 19.06.2021).
6. Development of competencies across the life course. In *Education as a Lifelong Process* / S. Weinert, C. Artelt, M. Prenzel, M. Senkbeil, T. Ehmke, C.H. Carstensen, K. Lockl. Wiesbaden: Springer VS, 2019. P. 57–81.
7. Schaeper H. The first year in higher education: the role of individual factors and the learning environment for academic integration. 2020. *Higher Education*. Vol. 79(1). P. 95–110.
8. Vila L. E., Perez P. J., Coll-Serrano V. Innovation at the workplace: Do professional competencies matter? // *J. of Business Research*, 2014. Vol. 67(5). P. 752–757.
9. Брик Т. О., Лебошина Н. В. Формування стійкої мотивації до вивчення іноземної мови у курсантів ВВНЗ // *Наук. записки каф. педагогіки*, 2016. Вип. 39. С. 25–29.
10. Захарова Л., Черник П. Структура мотивації до вивчення англійської мови у курсантів вищих військово-навчальних закладів та шляхи її корекції // *Вісн. Львів. ун-ту. Міжнар. відносини*, 2012. Вип. 31. С. 350–359.
11. Галкіна В. Д. Використання технології змішаного навчання під час формування іншомовної професійної компетентності військових фахівців // *Вісн. Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2016. Вип. 1, № 83. С. 24–29.
12. Галкіна В. Д. Зміст і структура іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління // *зб. наук. пр. Нац. ун-ту оборони України*, 2014. Вип. 4, № 41. С. 24–29.
13. Крикун В. Д. Результати аналізу сучасного стану сформованості іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління. *Військова освіта* // *зб. наук. пр. Нац. ун-ту оборони України імені Івана Черняховського*, 2016. Вип. 2, № 34. С. 128–137.
14. Alqahtani A. F. A study of the language learning motivation of Saudi military cadets // *Internat. J. of Applied Linguistics and English Literature*, 2017. Vol. 6, № 4. P. 163–172.
15. Alqahtani A. F. English language learning motivation and English language learning anxiety in Saudi military cadets: A structural equation modelling approach // *Arab World English J. (AWEJ)*, 2018. Vol. 9.
16. Ardavani S., Durrant P. How have political and socio-economic issues impacted on the motivation of Iranian university students to learn English. In C. Kennedy (Ed.). *English language teaching in the Islamic Republic of Iran: Innovations, trends and challenges*, 2015. P. 35–48.
17. Farr K. A study into the motivation of Swedish military staff officers to learn English // *Konińskie Studia Językowe*, 2016. Vol. 4, № 4. P. 391–413.
18. Jodai H., Zafarghandi A. M. V., Tous M. D. Motivation, integrativeness, organizational influence, anxiety, and English achievement // *Glottology*, 2013. 4(2). P. 3–25.
19. Wen-jun L. I. U. On Cadets' Lack of Motivation to Learn English // *J. of Air Force Radar Academy*, 2007. Vol. 3.
20. Dörnyei Z. The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2005.
21. Dörnyei Z. The psychology of second language acquisition. Oxford: Oxford University Press, 2009.
22. Gardner R. C. Attitude/Motivation Test Battery: International AMTB Research Project. 2004. URL: <https://publish.uwo.ca/~gardner/docs/englishamt.pdf> (date of access: 19.06.2021).

References

1. Rieckmann, M. (2018). Competence-based Teaching and Learning in Higher Education. University of Vechta. https://www.researchgate.net/publication/323075748_Competence-based_Teaching_and_Learning_in_Higher_Education
2. Ghosh, I. (2020). Ranked: The 100 Most Spoken Languages Around the World. <https://www.visualcapitalist.com/100-most-spoken-languages/>
3. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2019). The concept of English language development in universities. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1.docx>
4. Ministry of Defense of Ukraine. (2019). Basic principles of language training of personnel in the system of the Ministry of Defense of Ukraine. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf>
5. Ministry of Defense of Ukraine. (2021). Roadmap for improving language training in the Armed Forces of Ukraine (for 2021-2025). URL: https://www.mil.gov.ua/content/education/dorozhny_karta_2021.pdf
6. Weinert, S., Artelt, C., Prenzel, M., Senkbeil, M., Ehmke, T., Carstensen, C. H., & Lockl, K. (2019). Development of competencies across the life course. In *Education as a Lifelong Process* (pp. 57–81). Springer VS, Wiesbaden. [In English]
7. Schaeper, H. (2020). The first year in higher education: the role of individual factors and the learning environment for academic integration. *Higher Education*, 79(1), 95–110. [In English]
8. Vila, L. E., Perez, P. J., & Coll-Serrano, V. (2014). Innovation at the workplace: Do professional competencies matter? // *Journal of Business Research*, 67(5), 752–757. [In English]
9. Brick, T. O., & Leboшина, N. V. (2016). Formation of stable motivation to study a foreign language in university cadets. *Scientific Notes of the Department of Pedagogy*, 39, 25–29. [In Ukrainian]
10. Zakharova, L., & Chernik, P. (2012). The structure of motivation to learn English in cadets of higher military educational institutions and ways of its correction. *Bulletin of Lviv University. International Relations Series*, 31, 350–359. [In Ukrainian]
11. Galkina, V. D. (2016). The use of blended learning technology in the formation of foreign language professional competence of military specialists. *Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. Pedagogical Sciences*, 1(83), 24–29. [In Ukrainian]
12. Galkina, V. D. (2014). Content and structure of foreign language professional competence of future masters of military management. *Bulletin of the National University of Defense of Ukraine: Science Series*, 4 (41), 24–29. [In Ukrainian]
13. Krikun, V. D. (2016). MResults of the analysis of the current state of formation of foreign language professional competence of future masters of military management. *Military education: Science Series. Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine*, 2 (34), 128–137. [In Ukrainian]
14. Alqahtani, A. F. (2017). A study of the language learning motivation of Saudi military cadets. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 6(4), 163–172. [In English]
15. Alqahtani, A. F. (2018). English language learning motivation and English language learning anxiety in Saudi military cadets: A structural equation modelling approach. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 9. [In English]
16. Ardavani, S., & Durrant, P. (2015). How have political and socio-economic issues impacted on the motivation of Iranian university students to learn English. In C. Kennedy (Ed.), *English language teaching in the Islamic Republic of Iran: Innovations, trends and challenges*, 35–48. [In English]

17. Farr, K. (2016). A study into the motivation of Swedish military staff officers to learn English. *Konińskie Studia Językowe*, 4(4), 391-413. [In English]
18. Dörnyei, Z. (2005). The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
19. Dörnyei, Z. (2009). The psychology of second language acquisition. Oxford: Oxford University Press. [In English]

20. Jodai, H., Zafarghandi, A. M. V., & Tous, M. D. (2013). Motivation, integrativeness, organizational influence, anxiety, and English achievement. *Glottology*, 4(2), 3-25. [In English]
21. Wen-jun, L. I. U. (2007). On Cadets' Lack of Motivation to Learn English. *Journal of Air Force Radar Academy*, 03. [In English]
22. Gardner, R. C. (2004). Attitude/Motivation Test Battery: International AMTB Research Project. <https://publish.uwo.ca/~gardner/docs/englishamtb.pdf>

Надійшла до редколегії 19.05.22

A. Sameliuk, Senior Lecturer
alina.melnyk1991@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-1905-0422
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE RESEARCH OF MOTIVATION FOR LEARNING A FOREIGN LANGUAGE AMONG CADETS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS (MILITARY EDUCATIONAL UNITS AND HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS)

The teaching of a foreign language in the system of higher education has a number of features due to the prospects of its use in the further professional activities of cadets, as well as professionally determined features of information perception and communicative aspects related to professional specialization. The formation of a high level of motivational attitudes to learning a foreign language has a clearly positive and even decisive impact on the success of learning a foreign language by cadets. The study of the process of teaching a foreign language (English) for cadets of non-linguistic specialties has a significant resonance in light of the prospects of Ukraine's integration with the Euro-Atlantic partnership countries, as stated in the relevant government regulations. The purpose of the article was to study the current state of motivation to learn a foreign language among cadets of HEI's non-linguistic specialties and develop a plan-prospectus for further control and formative impact on positive motivational attitudes of future servicemen in the process of learning a foreign (English) language to achieve a high level of competence (with a focus on the functional level of foreign language proficiency in accordance with NATO language standards STANAG 6001). 125 future servicemen were involved in the study. It was found that on average, a sufficient level of motivation to learn a foreign language prevails in the group of future military students. Thus, the majority of respondents (41.6 %) focused on a sufficient level of motivation, followed by a mediocre level of motivation (31.2 %), followed by one that needs significant improvement (10.4 %), a very good level (6.4 %), high (5.6 %) and critically low (4.8 %). Further work should be aimed at increasing very good and high levels of motivation. The next stage of the research should be the implementation of the generalized methods of stimulating motivation in learning English (through the active use of methods of personality-oriented learning) and checking the acquired level of motivation in a stable group of respondents of non-linguistic specialties.

Keywords: motivation, foreign language, cadets of non-linguistic specialties, higher education, methods of increasing motivation.